

משפט כהלכה

דיונים ופסקי דין מבית דין צדק "משפט כהלכה" בראשות הג"ר יונתן שושן שליט"א | גיליון 234

סערת נפילת הטיל האיראני על דירה ב'פרדס כץ' שעומדת בין מכירה לקניה

לפני כשבוע נפל בפרדס כץ טיל בליסטי מאיראן מהצורר האיראני ימ"ש וזכרו ובנס גמור זה נפל על בית הספר 'אהל שרה' הסמוך לרח' המכבים 60, ומעוצמת ההדף הבניין נהרס בחלקו ונפלו כל החלונות והזכוכיות, ומדינת ישראל החליטה שהיא מפרקת את הבניינים הסמוכים מחשש סכנה של זעזוע היסודית של הבניין ופינתה את כולם למלונות מפוארים עד שימצאו דירות אחרות בשכירות על חשבון המדינה וכשמובטח להם שעוד שנתיים יקבלו דירות חדשות כמו בפניו בינוי ומי שיש לו ארבעה חדרים יקבל עוד שני חדרים פלוס מרפסת פלוס מחסן וחניה מעלית וכו' וכמו שנקרא אצלנו 'סידור מלא', ומשפחת גורביץ שמכרה את הדירה שלה בבניין לפני שלושה חודשים למשפחת בוסקילה בשני מיליון שקל וסוכם שישולם דמי הדירה בתשלומים כשהתשלום האחרון הוא בר"ח תמוז תשפ"ה, וכמובן שלאחר חתימת החוזה כל התשלומים התקדמו כסדרם עד לפני שבוע בתאריך כ' בסיוון שהבניין נהרס והמוכר רוצה לבטל את העסקה וטענתו שהיות וכתוב בחוזה שהחזקה אינה עוברת לקונה עד השקל האחרון א"כ הדירה ביד המוכר כל שלא שילם לו את התשלום האחרון ורוצה לבטל את העסקה, ואמר לו הקונה אבל עשינו חוזה שזה קנין שטר וקנין כסף והדירה כבר שלי ואיך יכול לבטל את העסקה ואם תבטל תצטרך לשלם דמי קנס על הביטול 10 אחוז שזה מאתיים אלף שקל, ואומר לו המוכר שאינו צריך לשלם לו כלום היות וכל הקנס זה אם מבטל את המקח מה שמכר לו דירת ארבעה חדרים פשוטה אבל כאן לקראת סוף החוזה התברר שזה דירת ששה חדרים מפוארת וכזאת דירה הוא לא מכר, וממילא גם קנס אין צריך לשלם לו והמוכר יקבל את הדירה החדשה ויחזיר ללווה את כל מה שנתן לו בינתיים על הדירה, ואילו הקונה טוען מה פתאום אני קניתי את הדירה והיא שלי ומזלי גרם לקבל מהמדינה את הדירה החדשה ולכל הפחות קנס על הביטול, ובאו שניהם לבית הדין לשאול של מי הדירה החדשה האם של המוכר או של הקונה?

• תוכים מזן "ג'קו" שנחנקו ברכב כשרץ לאזעקה בחיפה לחדר מוגן (עמ' 2)

• זרק סיגריה דלוקה למרפסת חבירו מהלחץ של הטיל האיראני ונשרף לחבירו החצר והגדנדות (עמ' 2)

• קיבל כלב לשמירה והתחיל לנבוח באמצע הלילה והעיר את כל השכונה (עמ' 2)

• מורה שהביאה מחליפה במקומה והושבתו הלימודים מחמת האיום האירני (עמ' 4)

תשובה

נראה שהמוכר יכול לבטל את המקח ואי"צ לשלם את הקנס אחרי שכל הקניינים כיום לא נגמרים עד התשלום האחרון וזה ברשות המוכר ויטען המוכר לא מכרתי דירת 6 חדרים מפוארת אלא רק דירת ארבעה חדרים וכל הקנס זה על ביטול ארבעה חדרים, ומכל מקום פייס משהו את הקונה על העוגמת נפש שנגרמה לו וישלם לו המוכר את דמי העו"ד וההוצאות הנלוות שהיו לו על הדירה.

נימוק הדין

בתשובה זו נדון בשני נידונים: א. האם יכול לבטל את המקח ובלי לשלם קנס. ב. האם חוזה כבר נחשב לשטר או שצריכים טאבו.

האם יכול לבטל את המקח ובלי לשלם קנס

שטר וחזקה דאמר קרא שדות בכסף יקנו ואמר רב שלא שנו אלא במקום שאין כותבים את השטר אבל במקום שכותבים את השטר לא קונה, והיינו שנכסים שיש להם אחריות שזה קרקעות נקנה בקניין כסף או חזקה או שטר - ואלא שכל מה שמהני קניין כסף זה דווקא במקום שלא כותבים שטר אבל במקום שנהוג לעשות חוזה ושטר בכה"ג לא קונה הקניין כסף בלי לעשות שטר, והטעם פרש"י היות ונהוג לעשות שטר אינו סומך דעתו בקנייה רק אם היה שטר.

הדבר הראשון שיש לנו לדון זה האם המוכר צודק שאפי' שהיה קניין כסף בשטר היות ולא נגמר הקניין עד השקל האחרון והתברר שיש כאן מקח טעות שמכר דירת ארבעה חדרים ולא דירת ששה חדרים, וא"כ היות ואין כאן מקח אין כאן קנס בכלל, או שמא גם אם הוא צודק היות ומבטל את המקח צריך המוכר לשלם את הקנס שהרי הקנס הוא על כל סיבה שרוצה ושלא יקום המקח.

ודין זה מתחיל בגמ' בקידושין (כו:) אמרינן נכסים שיש להם אחריות נקנים בכסף

האם חוזה כבר נחשב לשטר או שצריכים טאבו

של טאבו, והביאו בחז"א שרש"י נקט משום סמיכות דעת והרשב"א בגלל תקנת חכמים, ובחז"א נראה שנקט שהיו תקנ"ח, ולכן נוקט שבכל מקום שעשו חוזה אצל עו"ד עם קנין כסף זה יוצר קניין גם אם עוד לא עבר בטאבו לקונה, וכך נקט הגר"ש זעפרני (משפט שלמה חלק א סימן ג).

עדיין הדירה בחזקת המוכר

ואלא שאפי' שכסף ושטר קונה כיום כתוב בכל השטרות שאין החזקה עוברת לקונה עד השקל האחרון וא"כ הקניין לא נגמר עד שהתנאי של התשלום בחוזה ישולם עליו כל התשלום לגמרי עד השקל האחרון, והיות ועוד לא שולם הכל זה בחזקת המוכר, ולכן נקטו הפוסקים שוועד בית בזמן שבין המכירה לקנייה זה על המוכר וכן כל תקלה שקרתה בדירה כפיצוץ בצנרת זה על המוכר שהדירה נחשבת ברשותו, ורק אם המוכר מבטל את העסקה הוא צריך לשלם קנס, וכאן הוא טוען שאין צריך לשלם קנס היות וזה לא אותו דירה

וע"פ זה דנו הפוסקים כיום אפי' שעשו חוזה אצל עו"ד ונתנו דמי מקדמה שלא יקנה לקונה כל עוד אין טאבו רשום על הקונה שזה בעצם השטר של המדינה ויוכל המוכר לחזור בו לפני שנרשם בטאבו, והארכתי במקום אחר לסמוך על קנין כסף ושטר בלי טאבו על החז"א (ילקוטים סימן טז אות ה) שהביא מחלוקת האם הסברה של סמיכות דעת שלא סומך בלי שטר ולא מהני הקניין כסף האם הכוונה כפשוטו שבלי שטר אדם בלחץ שהוא משלם ואין לו הוכחה שזה שלו ולכן אינו קונה או שהכוונה שבגלל שאינו סומך דעתו הייתה תקנת חכמים להצריך שטר.

ונפק"מ במקום שעשו חוזה אצל עו"ד ועוד לא היה טאבו - שאם זה בגלל שלא סומך ממש בלי שטר א"כ לא יועיל בלי טאבו אפי' שהיה חוזה שהרי אף אחד לא קונה דירה בלי שיהיה רשום עליהם בטאבו, אבל אם זה תקנ"ח א"כ התקנה שיהיה שטר ואחרי שעשו שטר אצל עו"ד סגי בזה ואי"צ שטר

הזוכה מגיליון הקודם: הרב י. וופלסון - רוממה ירושלים

יש להביא מהדין מקור הדין בשו"ע וסברת השו"ע, וכן המקור מהגמ'.
בין הפותרים נכון עד יום שני בחצות יכנסו להגרלה על 350 ₪ מזומן מתנת "עוצמה משכנתאות" הכי זול ואמין בארץ. ההגרלה היא על דעת מערכת משפט כהלכה.
את התשובות צריכים לשלוח עם שם טלפון וכתובת.
לפסק 079-4444460 או למייל y0527157834@gmail.com

חידת השבוע

איך יתכן פתח בור עמוק של ביוב 20 טפחים ונפל שם ילד
ופטור הפותח מלשלם?
תשובה לחידה קודמת בעמ' 3

עוצמה
משכנתאות ויועץ פיננסי
03-75-73-747

והראיה הכי חזקה לזה שהרי אם הטיל היה נופל על הדירה בזמן שבין המכירה לקנייה ולא היה פיצוי על הדירה מי היה מפסיד המוכר היות וכתוב שהדירה לא עוברת לרשות הקונה כל שלא שולם השקל האחרון, א"כ גם כשהמדינה נתנה צ'ופר של דירה חדשה זה הולך למוכר שהדירה עדיין ברשותו.

אין קנס משום אסמכתא

ועוד שכל מה שהסכים להתחייב קנס כי סמך על דירה כזאת ישנה שלא יבטל אותה מעולם אבל אילו היה יודע שיש כאן דירה מפוארת מעולם לא היה קונס את עצמו לא לבטל והוי אסמכתא שלא קונה, ואפי' שכל קנס בחוזה זה אסמכתא וגובין אותו בהרבה בתי דין כי זה נקרא סיטומתא באסמכתא, זה לגבי גוף הדבר שאפשר לגבות קנס אבל לגבי זה שלא היה קונס את עצמו אילו היה יודע שיהיה כאן דירה חדשה בוודאי שזה אסמכתא ולא קונה ולכן יוכל להחזיר את הכסף שקיבל בהלוואה מהקונה והדירה תישאר למוכר.

שחתם עליה חוזה שהוא חתם על דירת ארבעה חדרים ולא על דירת בת ששה חדרים, והיות והמכירה לא נגמרה הוא רוצה לבטל את העסקה מחמת מקח טעות וממילא אין קנס כי לא היה כאן מקח על כזאת דירה. ונראה שטענת המוכר צודקת אפי' שזה נולד אח"כ באמצע החוזה ובתחילת החוזה היה כאן דירה רגילה, והטעם שבהלכות מקח טעות (סימן רלב) אמרינן שאפי' שאין אונאה בקרקעות יש אונאה בדבר שבמדה במשקל ובמנין ולכן בקרקע אם מכרה לו מידה מסוימת וקיבל הקונה מידה אחרת שיכול הקונה לבטל היות ולא דיבר על מוצר כזה וכן הפוך אם המוכר רוצה לבטל כי מכר דירת ארבעה חדרים ולא ששה חדרים שיכול לבטל את המקח היות וחוף ממה שזה מחיר אחר זה נחשב למוצר אחר ממה שסיכמו, וממילא היות ואין כאן מקח א"כ על כזאת דירה לא עשה חוזה א"כ גם אין כאן קנס.

תוכים מזן "ג'קו" שנחנקו ברכב כשרץ לאזעקה בחיפה לחדר מוגן

א. ניסים רחמים מחיפה קיבל מחבירו ציון הררי כלוב של תוכים מהסוג ג'קו עם צבעים ססגוניים ומרהיבים שיודעים לדבר להעביר אותם מחיפה לחדרה היות והוא מוכר תוכים ואין לו דרך להעביר ללקוחות בחדרה את התוכים והסכים ניסים כי בין כך הוא נוסע לשם, אבל אמר לו ניסים שזה בתנאי שאני לא מקבל ע"ז שמירה כלל וכלל ואמר לו חבירו ציון הררי שזה בסדר ואין שום בעיה והניח את הכלוב במושב האחורי של הרכב ויצא לדרך ורק חמש דקות אחרי הוא שומע אזעקה עולה ויורדת של טיל בליסטי מהאיראנים ימ"ש וזכרם שזרקו טיל לאזורי הצפון והוא עצר את הרכב במהירות מהפחד להישאר ג'ל של עצמות' דומם את המנוע ורץ מהרכב כשהוא סוגר את הדלת של הרכב אחרי לכוון הממ"ד הקרוב והמתין שם באזור השעה עד שקיבלו אישור מפיקוד העורף לצאת החוצה וכשחזר לרכב הוא רואה שהתוכים שהיו מדברים מתו וכנראה שזה מהחום שהיה ברכב שהיה חנוק בלי אוויר והשמש הקופחת שהייתה על הרכב וחיימה אותו, והתקשר מיד לבעל התוכים ציון הררי שהוא מתנצל שהתוכים מתו לו ברכב הוא פשוט היה טרוד באזעקה ולא שם לב, ותובע אותו ציון הררי שהתוכים האלו שווים כל אחד 1,500 ₪ והוא רוצה 3,000 ₪ על דמי התוכים, ואמר לו ניסים אני פטור מלשלם לך כי אמרתי לך שאני לא שומר כלל וכלל על התוכים כי פחדתי מכל מיני סיבות שלא אוכל לשמור על התוכים ואתה הסכמת לזה ולא תוכל לחייבני, ואומר לו ציון אמנם לא קיבלת עליך שמירה ואתה פטור מדין שומר אבל כאן בזה שסגרת את הדלת עליהם בלי אוויר ובלי מזגן חנקת אותם ואתה נקרא מזיק בידיים ואת זה לא פטרתי אותך ותשלם לי מדין מזיק. ובהזכרנו לדון א' האם בזה שהוא סגר את הרכב וחנקם הוא מוגדר כמזיק בידיים או רק כגורם להם שלא יקבלו אוויר ופטור מלשלם, ב' גם אם זה נקרא מזיק האם יש לו פטור כי היה אנוס בריצה למקלט כדי לא להינזק או שיש עליו טענה שהיה לו להשאיר חלון הרכב פתוח או להשאיר מזגן דולק, ג' גם אם אין פטור האם אמרינן שקיבל על עצמו להיפטר מאחריות זה גם מדין מזיק או לא, ובהזכרנו לדון האם נחייבו על התוכים שמתו או לא?

זרק סיגריה דלוקה למרפסת חבירו מהלחץ של הטיל האיראני ונשרף לחבירו החצר והנדנדות

ב. איציק אחר מנס ציונה ישב במרפסת ביתו ועישן סיגריה 'מלבארו לייט' עם כוס קוקה קולה קר ובאמצע שהוא מעשן הוא שומע פתאום אזעקה עולה ויורדת והוא נבהל ונכנס להיסטריה ומיד קם מהכורסא וזרק את הסיגריה הדלוקה מהמרפסת ורץ לממ"ד והסיגריה שזרק עפה לו על השמשייה של השכן ושרפה לשכן את כל החצר עם הדשא והנדנדות והערסלים וכשהוא יצא מהממ"ד הוא רואה שריפה וכבר חשב לרגע שנפל שם טיל בליסטי אבל השכן מלמטה צועק לו תקשיב טוב הסיגריה שלך שרפה לי את כל החצר, ואיציק אחרת התנצל שזה בגלל שהיה טרוד ומבולבל מהטיל האיראני הענק הזה ולכן הוא זרק את הסיגריה ופשוט ברח לממ"ד, ואמר לו השכן אין כזה דבר אתה צריך לדעת שסיגריה יכולה לשרוף והיה לך לזרוק במרפסת שלך או לדרוך עליה, ובאנו לדון האם אפשר לפטור את איציק שזרק את הסיגריה מתוך בלבול או לא?

קיבל כלב לשמירה והתחיל לנבוח באמצע הלילה והעיר את כל השכונה

ג. ניר קופר שיש לו כלב גדול ורצה לצאת לחופשה בת יומיים הגיע לחתנו ביום בהיר ואמר לו אני מניח אצלך את הכלב ליומיים כי אני יוצא לנופש, ואמר לו חתנו אין נפלת עלי בבום לשמור לך על הכלב אין לי זמן לזה ואני לא שומר על הכלב, ואמר לו חמיו אל תשמור עליו רק שיהיה רק שיהיה אצלך בבית עם הכלבים הקטנים שלך שיהיה לו קצת 'חברה' יחד, ובליילה הכלב התחיל לנבוח חזק בלי לעצור והעיר את כל השכונה וניסה לתת לו קצת עצמות ובשר אבל הכלב לא נרגע וכל השכונה צועקת שששש..... ותפס אותו החתן והוציא את הכלב מחוץ לדלת שיעשה קצת סיבוב ברחוב וירגע קצת ובבוקר קם החתן וחפש את הכלב אבל נעלמו עקבותיו וחמיו חזר וביקש את הכלב ואמר לו אני מתנצל הוא שיגע אותי וזרקתי אותו החוצה ואני פטור מלשלם לך כלב אחר כי אמרתי לך שאני לא שומר עליו, וטוען לו חמיו אין בעיה אל תשמור אבל כאן הוצאת אותו לבחוף והוא לא מכיר את האזור והוא נעלם לי ותשלם לי את דמי הנזק שהפסדת לי את הכלב, וטוען החתן כוונתי הייתה שאני לא חייב כלל וכלל בכל מה שיקרה לכלב, ועוד גם אם קיבלתי שמירה זה על כלב נורמלי ולא על כלב שהוא לא נורמלי שמעיר את כל השכונה באמצע הלילה ולכן זרקתי אותו, ובאנו לדון האם אפשר לחייבו לשלם את דמי הכלב האבוד או לא?

תשובות

א. אדם שסגר את הדלת על התוכים ומנע מהם חמצן נחשב הדבר כאדם המזיק ומ"מ יפטר אחרי שזה בלבול גדול כשיש טיל איראני באוויר וגם שיש כאן שכחה שנחשב כאנוס גמור להיפטר, אבל אם קיבל את ההתראה של פיקוד העורף שיש בכל הטלפונים שהיה לו זמן להתארגן ולא היה אמור להיות מבולבל וכל הנידון רק ששכח שיש לו תוכים ברכב נחשב כמזיק באונס שאינו גמור שחייב כאדם המזיק לחייבו.

ב. בעניין האדם שנבהל מהאזעקה וזרק את הסיגריה לחצר השני חייב היות וגם אם הוא מבולבל לא זורקים אש לשטח השני וחייב על הנזק.

ג. אם אמר לו אני לא אחראי עליו פטור גם מדין אדם המזיק אבל אם אמר אני לא שומר מעיקר הדין חייב מדין אדם המזיק, ורק יש לדון אם יש לו פטור אחרי שהכלב מזיק את כל השכונה אינו מחויב לסבול את הנזק הזה, ונראה שאם יכול להתקשר לחמיו באמצע הלילה ולשאול אותו ולא התקשר נחשב לפושע וחייב לשלם כי יתכן והיה אומר לו מה לעשות עם הכלב, אבל אם ניסה להתקשר לחמיו לא ענה וכל השכונה צועקת איני מחויב לסבול את הנזק ולהיות כולם חולים ועייפים בגלל הכלב נחשב כמזיק באונס שפטורים מלשלם.

נימוק הדין

בתשובה זו נדון בשלושה נידונים: א. כשאומר שלא לוקח אחריות האם פטור גם בפשיעה. ב. האם בזה שנופל את הרכב עם התוכים בפנים זה נקרא מזיק או גרמא. ג. האם נקרא שמעמיד אותם והוי כמו פשיעה.

כשאומר שלא לוקח אחריות האם פטור גם בפשיעה

הדבר הראשון שיש לנו לדון זה בנידון של התוכים שנחנקו ברכב זה האם הנהג ניסים רחמים שאמר שלא מקבל על עצמו שמירה האם פטור גם מדין מזיק שכוונתו שהוא לא לוקח אחריות כלל וכלל כל מה שיקרה לתוכים גם אם זיק

אותם, או שכל הפטור שלו זה רק מדין שומר אבל לא מדין מזיק שאת זה לא פטר את הנהג, ולסגור את הדלת ולחנוק אותם מצידו זה מוגדר כמזיק. ולכאורה זה תלוי במחלוקת הפוסקים, שבמרדכי (בב"מ אות שסא) כתב שאם

שפטור מדין שומר אבל מדין אדם המזיק אם הזיק את המוצר לעולם חייב, שדעת התומים לחלק שאם אמר שאינו שומר פטר את עצמו רק משמירה אבל חייב מדין אדם המזיק, אבל אם אמר שלא מקבל על עצמו אחריות פטור גם אם הזיקו בידיים.

וכמו שהוכיח מהגמ' שאמר הרי עלי קרבן בבית חנוני ושחט אותו בידיים ובכל אופן פטור מלהביא קרבן אחר, ומוכח שאם לא קיבל עליו אחריות פטור גם מדין אדם המזיק, אבל **בקצוה"ח** פליג עליה ונוקט שגם אם לא מקבל על עצמו אחריות זה פטור רק מדין שומר אבל מדין אדם המזיק בוודאי שחייב שאת זה לא נתן לו היתר, וכך נקט **ברעק"א** (גיליון סימן שה) שאין פטור מדין מזיק כשאמר שלא מקבל על עצמו אחריות.

וא"כ היות ומשמע שלכו"ע אם אמר אני לא שומר פטר את עצמו רק משמירה ולא מדין אדם המזיק וכל המחלוקת זה רק באמר אני מקבל עלי אחריות א"כ כאן שסגר את הדלת על התוכים וחנק אותם לכאורה מוגדר הדבר כאדם המזיק שטוען לו המפקיד אמנם אתה יכול לפשוט בחפץ היות ולא קיבלת על עצמך חיוב שמירה, אבל כאן עשית מעשה בידיים להזיק אותי שחננת אותם בסגירת הדלת ותתחייב לשלם לי את התוכים.

האם בזה שנועל את הרכב עם התוכים בפנים זה נקרא מזיק או גרמא

ברוצח אבל לא בניזקין או שזה נאמר לחייב גם בניזקין.

וסברת מחלוקתם היות ומצמצם הוא לא עשה מעשה בידיים להזיק אלא רק מניח את ידו על ראש הבהמה שלא תצליח להרים את הראש האם זה נחשב למזיק, שדעת רבינא היות ומצינו שחידשה תורה שזה נקרא מעשה רצח בזה שלא נותן לו לצאת מהמים נחייבו לא רק ברוצח אלא גם במזיק, אבל דעת רב אחא שכל מה שנחשב לרצח זה חידוש ברציחה שנחשב לרוצח אבל בדיני מזיק אינו נקרא אדם המזיק כל שלא עשה פעולת נזק בדבר אלא רק שם את ידו שלא יוכל לצאת.

ולענין הלכה פסק הרא"ש (פרק הנשרפין סימן כ) כדעת רבינא לחייב את המצמצם אבל לא מדין אדם המזיק אלא מדינא דגרמי שגרם לחבירו נזק, וכך נקט **הרמב"ם** (פ"ו מהל חובל הל' י"ב) לחייב את המצמצם, וכתב הרב המגיד **שהטעם** משום שהיו דינא דגרמי, והיינו שמשמע שאפי' שנוקטים לחייב את המצמצם ששם עליו את היד כל חיוב הוא רק מדינא דגרמי ולא מדין אדם המזיק. **והנפק"מ** אם החיוב מדין אדם המזיק או מדין גרמי אם לחייבו במקום שהוא שוגג, שאם מדין אדם המזיק חייב גם בשוגג ואם זה מדין גרמי פטור בשוגג לדעת **הש"ך** (סימן שפו).

וא"כ בנידון דידן שסגר את הרכב על התוכים ואין אוויר ברכב א"כ זה כמו שמצמצם עליהם את הדלת שלא יוכלו לנשום ובהכ"ל כל החיוב לשלם זה בעצם מדינא דגרמי והיות וכאן רץ לקורת גג בגלל האזעקה וסגר את הדלת בלי משים לב שהורג את התוכים נחשב הדבר כגרמי באונס שלא שייך לחייבו על הנזק של התוכים שמתו.

אולי בכלל לא נחשב למצמצם

גרמא כל שלא יעשה מעשה נזק בדבר הניזוק שזה התוכים שהרי לא נגע בהם. וכן כתב בתהילה לדוד שהרמ"א לשיטתו בסימן שצ"ו שהפורץ גדר בפני בהמת חבירו ונאבדה הבהמה פטור מלשלם את דמי הבהמה היות ולא עשה מעשה בגוף הבהמה, אבל לדעת השו"ע שחייב אפי' שהזיז את הגדר ולא נגע בבהמה א"כ גם כאן חייב על התוכים אפי' שרק נגע וצמצם להם את האוויר בסגירת הדלת בלי לגעת בתוכים עצמם.

ורק **שבדברי משפט** (חו"מ סימן תכ) נקט שגם לשו"ע שחייב בסימן שפ"ו גם אם לא עשה מעשה נזק בכלי הניזוק אלא רק נגע בכרית שהוציאה מהקרקע ונשבר הכלי זכוכית כאן במצמצם הוא יפטור אם לא עשה מעשה בגוף הבהמה, והטעם היות ושאינו זרק כלי זכוכית על כריות ויש מתחתם קרקע שמוכנה לנזק נחשב הדבר כאדם המזיק לחייבו אבל במצמצם בתוך המים לא מיד נוצר הנזק אלא אחרי שכמה דק' לא קיבל אוויר מת בתוך המים נחשב הדבר כגרמא לפטור אותו אם לא עשה את הצמצום בידו ממש על הבהמה, ונמצא לנו כרגע שני טעמים לפטור מצמצם א' כשזה גרמי בשוגג, ב' שסגר את הדלת ולא צמצם בראשו את הבהמה בידי.

וא"כ בנידון דידן יש את שני הסיבות לפטור גם שזה מצמצם מאונס הריצה מפחד הטיל וגם שלא נגע בתוכים אלא רק בדלת ויאמר קים לי כדברי משפט לפטור.

אדם הלווה לחבירו וקיבל המלווה משכון ובשעת קבלת המשכון אמר המלווה איני מקבל אחריות עלי - אינו נקרא אפי' שומר חנם ופטור אפי' מפשיעה.

וראייתו מהגמ' במנחות (קט.) שאם אדם אמר הרי עלי קרבן על מנת שאקריבנו בבית חנוני שזה מקום שאסור להקריב שם קורבנות שהוא מחוץ לבית המקדש ומי שמקריב שם נחשב לעובר איסור של קודשי חוץ שהדין שאינו מחויב להביא קרבן אחר לבית המקדש תחת הקורבן שהקריב אפי' שכל אדם שמתחייב להביא קרבן יש לו חיוב אחריות אם לא מביא את הקורבן שהתחייב עליו, **והטעם** היות ויודע שהולך להקריב מחוץ לבית המקדש נחשב כאומר הרי עלי עולה ע"מ שאיני חייב באחריותו לבית המקדש אם אני לא יביא אותו ולכן פטור מלהביא קורבן אחר.

ומשמע מכאן שאפי' שפשע בשמירה על הקורבן שהרי לקח אותו לבית חנוני בכל אופן לא מחייבים אותו להביא לבית המקדש קורבן אחר, ומוכח שאם אמר שלא מקבל על עצמו אחריות פטור אפי' אם פשע בשמירה, ו**נפסק בשו"ע** (חו"מ סימן עב סעיף ז) **וברמ"א** (סימן שה סעיף ד).

ובקצוה"ח (סימן עב ס"ק יד) הביא את התומים שכתב לדון האם אדם שאמר שאינו מקבל על עצמו אחריות פטור גם מדין מזיק אם הזיקו בידיים או

וטענה ראשונה שטוען ניסים רחמים לפטור את עצמו א' שגם אם החיוב שלו זה מדין אדם המזיק שחנק את התוכים טוען הנהג שזה לא נקרא מעשה נזק כשנעל אותם ברכב חנוק והיו בשמש ובחום אלא זה גרמא שגרם להם שימותו כשלא קיבלו אוויר, ואילו בעל התוכים טוען שהוא אדם המזיק גמור בזה שהוא לקח להם את האוויר וגם שם אותם במקום שיש שמש ואין להם אוכל וגרם להם למות, ובאנו לדון האם זה מוגדר כמזיק או גרמא בניזקין שפטור.

ודין זה מתחיל בגמ' בסנהדרין (עו.) שאומרת שאם כבש את ידו על אדם בתוך המים ולא נתן לו לצאת ומת שחייב משום רוצח אפי' שלא עשה מעשה בידיים של רציחה, וזה נלמד מהפסוק 'או באיבה' לחייב על המצמצם שצמצם אותו בתוך המים ע"י ששם עליו את היד ולא נתן לו לצאת מהמים. **ונחלקו בגמ'** האם החידוש שנאמר ברוצח שאם הניח עליו את היד נחשב כרוצח התחדש גם בדיני נזיקין שאם צמצם את בהמת חבירו במים נחשב לאדם המזיק שחייב לשלם או שכל דין מצמצם נאמר רק ברוצח אבל בניזקין זה נחשב כגרמא ששם עליו את היד ולא נתן לו לצאת ופטור מלשלם את דמי הבהמה, שדעת רבינא לחייב גם בניזקין, **ומטעם** שאם רוצח שהתורה לא חייבה עליו על שוגג כרצון שהרי אדם שהרג בשוגג חייב גלות ובמזיד חייב מיתה, ובכל אופן רואים שמצמצם חייבו אותו כרוצח, אדם המזיק שהתורה חייבה על מעשיו אונס כמזיד שהרי אדם מועד לעולם בוודאי שנחייב על מצמצם אם הניח את ידו על בהמת חבירו שלא תוכל לצאת מהמים שיהיה חייב לשלם את הנזק.

והיינו שנחלקו האמוראים בגמ' האם דין מצמצם שחייבו ברוצח נאמר דווקא

וטענה שניה שטוען ניסים רחמים לפטור את עצמו שאולי זה לא נקרא מצמצם רק אם שם את היד שלו ממש על האדם וכבש את חבירו במים אבל אם רק סגר את הדלת והתוכים שכבר היו שם מתו אולי זה לא נקרא מצמצם. **ולכאורה מצינו שנחלקו בזה באחרונים, שברמ"א** (סימן שפג סעיף ה) כתב על השו"ע שחייב את המצמצם שזה דווקא אם שם עליו את היד אבל אם סגר על הבהמה את הדלת אינו נקרא מצמצם וחייב רק בדיני שמים ככל גרמא, וכתב **בכנסת הגדולה** שהרמ"א כתב את זה לשיטתו בסימן שפ"ו שהמסלק כרים וכסתות וגרם לכלי זכוכית שהיו באוויר להישבר פטור היות ולא עשה מעשה נזק בדבר הניזוק שזה הכלי זכוכית.

וה"נ כאן שסגר את הדלת על הבהמה ולא עשה מעשה בידיים בגוף הבהמה נחשב כגרמא בניזקין שפטור מלשלם, אבל לדעת השו"ע (שם) שהמסלק את הכרים חייב מדין גרמי אפי' שלא עשה מעשה בדבר הניזוק היות ועצם זה שהוריד את הכרים והכסתות נחשב הדבר כמעשה נזק בדבר הניזוק להתחייב מדינא דגרמי א"כ גם אם עשה מעשה בדלת שסגרה ולא נגע בבהמה עצמה שחייב לשלם אם ניזוקה, ולפי"ז לדעת השו"ע שמחייב בסימן שפ"ו מדינא דגרמי גם אם לא נגע בכלי גם כאן יחשב למצמצם כשנגע ברכב ולא בתוכים מדינא דגרמי ולרמ"א לא נוכל לחייב את הנהג על התוכים שמתו היות וזה

האם נקרא שמעמיד אותם והוי כמו פשיעה

להיכנס שזה גורם ראשון של מוות להתחייב על התוכים. ורק שלהלכה נראה לפטור את הנהג אם שמע אזעקה ונבהל ורץ מהרכב מהפחד מהטיל למקלט שנחשב כאנוס ולא גרע מאנוס כעין גניבה שפטור לדעת תוס' (פרק המניח כז:): שהיות וכל גניבה קרובה לאנוס כל אדם המזיק שעשה אנוס כעין גניבה פטור מלשלם, ולכן סבל שנשבר לו החבית נחשב אנוס כעין גניבה לפוטרו, וה"נ גם כאן כזה בלבול מחמת הטיל האיראני שהרס שכונות שלישות נחשב כאנוס כעין גניבה להיפטר בצירוף דעת השבו"י (סימן קמה) שנוקט ששכחה זה אנוס ושכח שיש לו תוכים ברכב א"כ גם שכחה וגם בלבול מהפחד שגרם לזה לא נוכל לחייבו.

ורק אם קיבל את הטרטור של פיקוד העורף שיש כיום 10 דקות לכל הפלאפונים וידע שהולך להיות טיל ויכל להתארגן א"כ כאן לא היה אמור להיות מבולבל ומה שיש כאן זה רק שכחה ששכח שיש לו ברכב תוכים בזה יתכן שזה אינו מוגדר כאנוס גמור אלא אנוס כעין אבידה שקרוב הדבר לפשיעה שהיה לו לנסות לזכור שיש לו תוכים ברכב כששמו את זה אצלו את זה כמה דקות קודם לחייבו על הנזק שקרה לתוכים.

זרק סיגריה לחצר חבירו מלחץ האזעקה

ובעניין האדם שזרק סיגריה דלוקה מהבלבול של האזעקה נראה שחייב לשלם היות ושאינו מקום שלא עשה מעשה מזיק ממש אלא רק יצא מהרכב לכיוון המקלט שייך לומר ששכחה ובלבול הוי כאנוס אבל במקום שזרק סיגריה שזה אש ממש א"כ יודע שאש יכולה להזיק ולשרוף והיה לו להניח את זה במרפסת ולדרוך עליה ולא לזרוק למטה ולכן זה הוי פשיעה וחייב.

הוציא את הכלב לרחוב כי עשה רעש לשכנים

ובעניין השאלה של החתן שהוציא את הכלב של חמיו נתבאר בתחלה שאם אמר איני מקבל אחריות עלי פטור גם מדין אדם המזיק לתומים ולא נוכל לחייבו, וגם אם אמר שלא מקבל על עצמו שמירה שיש עליו חוב מדין מזיק כאן נפטור אותו מלשלם אחרי שהכלב מזיק אותו ואת כל השכונה ברעש שלא נגמר ואת זה לא קיבל על עצמו להינזק ממנו, ורק אם זה עניין של אוכל ולכן נובח ולא נתן לו נקרא אדם המזיק לחייבו, וכן אם יכל להתקשר לבעלים באמצע הלילה ולא התקשר נחשב כאדם המזיק לחייבו.

אבל זה אינו שטוען בעל התוכים שזה נקרא אדם המזיק ממש, והטעם: א' דשאני מצמצם שנכנס למים והוא נמצא כבר במקום בלי חמצן ורק שם עליו יד שלא יקבל חמצן בזה שייך לומר שכל החיוב מדין גרמי שלא נתן לו לקבל חמצן אבל כאן כשהרכב היה נוסע והיו חלונות פתוחים או מזגן ברכב א"כ היו נושמים נורמלי וכשסגר את הדלת לקח להם את החמצן בוודאי שנחשב ככה"ג לאדם המזיק לחייבו על הנזק.

וכדמצינו בספר מאורי האש (פ"ג עמ' נח) שכתב שכשם שהמוציא דג מהמים נחשב כאילו הרגו בידי כן המוציא את המים מהדג ומת הדג נחשב כאילו הרגו בידיים, וכן כתב בשו"ת ציץ אליעזר (ח"ז סימן יא) על אדם שניתק מכונת הנשמה של חולה ומת החולה שנחשב רוצח בידיים היות והלה לא יכל לחיות בלא המכונה ונחשב כאילו חנקו בכוח ראשון, וממילא גם בנידון דידן ברגע שסגר את הרכב ומנע מחמצן להיכנס לרכב א"כ נחשב שלקח להם את חייהם שזה נקרא מזיק בידיים לחייבו.

ב' ומצינו סברא שניה לחייב בגמ' בסנהדרין (עז). שאומרת שאם העמיד את הבהמה במקום חמה ומתה נקרא אדם המזיק ורק אם הניח במקום שסוף חמה לבוא אין עליו חיוב וכאן שיש שמש בחוץ עליהם א"כ החמה נמצאת עליהם והורגתם בצירוף ההבל שיש ברכב ונחשב כאדם המזיק, וכתב ברמ"ה (שם) שלכאורה אמאי לא נאמר כשהניח את הבהמה בשמש שפטור היות ולא החמה של הרגע הראשון הרגתו אלא החמה שישבה עליה איזה שעה וא"כ זה נקרא כמו סוף חמה לבוא שפטור וכדמצינו בגמ' שאם כפתו שהוא רעב שפטור היות ולא הרעב של היום הרג אותו אלא הרעב של מחר, וה"נ נפטור אותו בהניחה בחמה.

ותירץ ברמ"ה דשאני רעב שהרעב החדש שהתחדש אח"כ הוא הרגו ולכן פטור, אבל כאן אותו שמש הרגה אותו ולכן חייב כשהניחו בחמה, ולכן כאן שהניח את הרכב בשמש נחייבו לשלם מדין הניחה בחמה שגרם לה את המוות ביחד עם ההבל של הרכב החנוק.

ונמצא שבתחילה הבאנו שזה מוגדר כגרמי היות וזה נחשב כמצמצם ואז יש פטור של גרמי בשוגג, וכן יש פטור של מצמצם שסגר את הדלת ולא שם עליו את ידיו ממש שאין חיוב להרבה מן הפוסקים, ורק מ"מ נראה שזה מוגדר כמזיק בידיים כשהעמיד אותו מול החמה וכן שסגר את החמצן

מורה שהביאה מחליפה במקומה והושבתו הלימודים מחמת האיום האירני למי הולך התשלום של אותם ימים

גב' סמפולנסקי מגבעת שאול בירושלים מחונכת בכיתה ז' באחת מבתי הספר של בית יעקב והרגישה שכבר קשה לה העבודה, ולכן לפני שבועיים סיכמה עם חברתה גב' רויזמן שתחליף אותה לשבועיים מט"ז בסיוון תשפ"ה עד ד' תמוז שזה סוף שנת הלימודים, וביום חמישי ט"ז בסיוון התחילה לעבוד במקומה כשהסיכום שגב' סמפולנסקי נשארה רשומה כמורה ועובדת עם הכרטיס שלה ורק גב' סמפולנסקי מקבלת את הכסף ומעבירה לגב' רויזמן, והנה כידוע לכולם שביום חמישי בערב הייתה תקיפה על מתקני הגרעין באיראן ומאז הושבתו כל מערכות הלימודים בארץ ובעבודה שם הודיעו שאפי' שיש כאן מכת מדינה המורות יכולות להישאר בבית ובית הספר ישלם למורות בצורה רגילה עד סוף שנת הלימודים, וגב' סמפולנסקי ששמעה את זה והבינה שיכולה להישאר בבית בלי להביא את חבירתה ולקבל משכורת מלאה את כל הכסף ואמרה לחברה שלה שלא מביאה לה כלום היות ולמעשה לא יכולה לעבוד בגלל סגירת הלימודים ואין לה צורך בה ומקסימום תשלם לה חצי כדין מכת מדינה אבל את השאר תקח אליה, ואילו גב' רויזמן טוענת שהיות והיא העובדת כיום במקומה בעבודה ומזלה גרם שיש משכורת בלי לעבוד היא רוצה את כל הסכום של מה שנותנים למורות בבית הספר, ובאו לשאול האם הכסף שייך למורה הראשונה או למורה השנייה שבאה להחליף?

תשובה: לכאורה לפי הצורה הפשוטה הדין אמת עם המורה המחליפה היות וכיום היא נכנסה במקום הראשונה ומזלה גרם שמקבלים משכורת גם בלי לעבוד, ודמאי לסימן רס"ד סעיף ד' שאם חמור טבע בים וגם החמור של חבירו היקר טבע בים ואמר לו חבירו לך ותציל את שלי ואמר לו החבר שזה בתנאי שתשלם לי את החמור שלו שנתבע והסכים והלך להציל את של חבירו והחמור שלי עלה מעצמו, וטוען לו מי שהציל בשבילו שלא צריך לשלם לו את דמי החמור שהבטיח לו שכל ההבטחה זה על דעת שהפסיד את חמורו אבל אחרי שהחמור עלה מאיליו ולא נטבע א"צ לשלם לו רק שכר מועט של מציל, שנקטינן שזה שייך לשני המציל כי מזלו גרם אפי' שקיבל כבר משכורת של החמור ולא יכולים לומר על דעת שהחמור שלך יעלה מהמים לבד לא סיכמנו עמך, וא"כ ה"נ במורות הללו שתאמר השנייה מזלי גרם שאני יקבל משכורת גם בלי לעבוד.

וזה אינו היות ובעיקרון מעיקר הדין היות וזה מכת מדינה להרבה מן הפוסקים אין חיוב ורק נהוג להתפשר על חצי ורק למה נותנים את הכל בגלל שהיא עובדת במקום וא"כ זה פיצוי וצ'ופר לעובדות, וא"כ תטען הראשונה לא יתכן שאיני עובדת שנה שלימה ואת בשבועיים האחרונים תקחי את כל מה שנותנים צ'ופרים על שנה שלימה, ולכן חצי תוכל לקחת הראשונה וחצי השני תשלם למחליפה מדין מכת מדינה.

הגיליון הוקדש לרפואת אמי מורתי דבורה בת לילי עוואלי

לציבור
הלומדים
והקוראים
אנו צריכים
את
עזרתכם
באחזקת
הגיליון
המופץ
מעל 7,000
עותקים

ליצירת
קשר:

0527157834

